

FIL100 1 Kunnskapsteori og vitenskapsfilosofi

Kandidat 2085

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
1 Generell informasjon FIL100 07.12.2016	Flervalg	Automatisk poengsum	Leveret
2 Eksamensoppgave FIL100 07.12.2016	Skriveoppgave	Manuell poengsum	Leveret

FIL100 1 Kunnskapsteori og vitenskapsfilosofi

Emnekode	FIL100	PDF opprettet	23.08.2017 12:50
Vurderingsform	FIL100	Opprettet av	Digital Eksamen
Starttidspunkt:	07.12.2016 10:00	Antall sider	9
Sluttidspunkt:	07.12.2016 14:00	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201612300000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Section one

1 OPPGAVE

Generell informasjon FIL100 07.12.2016

Emnekode: FIL100

Emnenavn: Kunnskapsteori og vitenskapsfilosofi

Dato: 07.12.2016

Varighet: 09:00-13:00

Tillatte hjelpemidler:

Merknader:

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

- Ja
 Nei

Eksamensoppgave FIL100 07.12.2016

Eksamensoppgaven består av to deler.

Del 1 har fire spørsmål, hvor *bare tre* av dem skal besvares. Spørsmålene på del 1 besvares kort.

Spørsmål 1: Redegjør kort for kravet om klarhet og hvorfor det er viktig for filosofisk refleksjon.

Spørsmål 2: Redegjør kort for kravet om konsistens og hvorfor det er viktig for filosofisk refleksjon.

Spørsmål 3: Redegjør kort for kravet om begrunnelse og hvorfor det er viktig for filosofisk refleksjon.

Spørsmål 4: Redegjør kort for kravet om koherens og hvorfor det er viktig for filosofisk refleksjon.

I del 2 skal du besvare kun ett av følgende to spørsmål. Svaret skal være vesentlig lengre enn på del 1. Besvar 1 av følgende 2 spørsmål.

Spørsmål 1: Willard van Orman Quine har i artikkelen "Two Dogmas of Empiricism." kritisert to dogmer. Redegjør for disse dogmene og deres betydning for synet på erkjennelsen. Redegjør deretter for hva Quine mener er problematisk med dem. Ta stilling til det holistiske (koherentistiske) synet som Quine gir uttrykk for.

Spørsmål 2: Sammenlign sentrale forskjeller og likheter mellom de synspunkter Chisholm uttrykker i artikkelen "The Myth of the Given" og de synspunktene Quine uttrykker i artikkelen "Two Dogmas of Empiricism". Drøft så hvorvidt følgende påstand er sann: *Det finnes et fundament som empirisk kunnskap kan bygge på.* Når du drøfter denne påstanden skal du forholde deg til synspunkter som finnes hos Chisholm og Quine, men du kan i tillegg trekke inn synspunkter eller argumenter fra andre deler av pensumet.

Skriv ditt svar her...

BESVARELSE

DEL 1

Spørsmål 1:

Kravet om klarhet er viktig for filosofisk refleksjon fordi man ikke bør ta for gitt at hva man mener med en setning eller et enkelt ord kommer tydelig fram for andre. I tillegg kan man argumentere for at hvis du ikke

klarer å være klar, så vet du kanskje ikke selv hva du mener. Dette kravet går ut på at man må definere og presisere det som er tvetydig..

For eksempel hvis man sier setningen "Demokrati er rett" så er det to uttrykk som står udefinert og upresisert, nemlig "Demokrati" og "rett". Hvis man med demokrati mener "parlamentaristisk, representativt demokrati slik vi har i Norge" så er ikke det klart. Man må komme med en definisjon av demokrati som presist representerer det du mener. I tillegg så kan ordet "rett" bli stilt for retten. Mener man at ordet demokrati er moralsk godt? Mener man at et demokratisk samfunn ikke er skjævt fordelt med hensyn till goder og byrder? Her må man presisere.

Klarhet er altså viktig for filosofisk refleksjon for å tydelig kommunisere til andre, samt å forsikre deg selv, om at det du mener med et ord eller setning er minst mulig tvetydig.

Spørsmål 2:

Kravet om konsistens er viktig for filosofisk refleksjon for å unngå kontradiksjoner i trosoppfatningene dine. En kontradiksjon er en setning som sier at noe kan være sant og ikke sant, angående det samme på samme tid. Et eksempel på en kontradiksjon vil være "Gud eksisterer og Gud eksisterer ikke". Slike setninger kan ikke være sanne fordi at hvis den ene delen av påstanden er sann, så motbeviser det den andre delen. Hvis Gud eksisterer så følger det nødvendigvis at det ikke er slik at Gud ikke eksisterer. Så når man argumenterer for noe så er det et krav for god argumentasjon at du ikke sier i mot deg selv.

I teorien så skal man kunne sette opp en liste over alle trosoppfatningene sine å undersøke om hver enkelt trosoppfatning er konsistente med hverandre, altså at det ikke er noen kontradiksjoner i mellom dem. Hvis det er tilfelle at man finner en kontradiksjon, så burde man som filosof, hvis man er flink til filosofisk refleksjon kvitte seg med en av de inkonsistente trosoppfatningene slik at hele trossystemet ditt blir konsistent.

Et tilfelle som kanskje flere vil argumentere for er at setningen (A) "Mennesker har ikke fri vilje" er inkonsistent med setningen (B) "Det eksisterer rett og galt". Grunnen til dette er at det virker selvmotsigende at mennesker kan holdes ansvarlige for noe de selv ikke velger å gjøre. Og hvis vi er ofre for å ikke selv velge hva slags handlinger vi foretar oss, hvordan kan det i det hele tatt finnes rett og galt? Dette er en sak hvor han som holder setningene (A) og (B) for sanne vil ha en stor "burden of proof", for han må vise at det ikke er inkonsistent å hevde (A) og (B).

Altså konsistens-kravet er viktig for filosofisk refleksjon for å holde et trossystem som ikke er selvmotsigende. Trosoppfatningene trenger ikke direkte å begrunnes i hverandre, men de må hvertfall ikke kunne brukes som argumenter mot hverandre.

Spørsmål 4:

Kravet om koherens er viktig for filosofisk refleksjon for sammenhengen av trosoppfatningene dine.

Trosoppfatningene skal kunne bli begrunnet i hverandre, og skal passe inn i verden slik vi kjenner den. Hvis man oppdager noe med verden som ikke henger helt sammen med trosoppfatningene dine så trenger du ikke nødvendigvis å kvitte deg med dem, men man kan tilpasse trossystemet slik at man får plass til alt, både det du har fra før, og det nye.

DEL 2

Redegjør for dogmene og hvilken betydning de får for erkjennelse.

Dogmet (i)

Det finnes et klart og distinkt skille mellom syntetiske setninger og analytiske setninger.

Dogmet (ii)

Hver meningsfull setning er ekvivalent med en eller annen logisk konstruksjon av termer som referer direkte til erfaringen.

Dogmet (i) uttrykker at det finnes en kløft eller et skille mellom setninger som er syntetiske og setninger som er analytiske. For å redegjøre dypere for dette må vi se på begge kategoriene.

Analytiske setninger

Analytiske setninger er setninger som er sanne/usanne i kraft av mening den uttrykker. Innenfor analytiske setninger finner man to underkategorier som begge kan betegnes som analytiske.

Den første er analytiske setninger som er logiske. Et eksempel på en logisk analytisk setning vil være:

(1) Ingen ugifte menn er gift.

En definisjon på en logisk analytisk setning vil være: En setning er analytisk sann og logisk sann hvis og bare hvis man kan substituere alle termene (bortsett fra de logiske, her: ingen og u-) med synonymer uten å forandre meningen med setningen.

Som vi ser er setning (1) sann i kraft av hva vi mener med gift. Det setningen uttrykker er egentlig det samme som $\sim P = P$.

Analytiske setninger som ikke er logisk sanne/usanne er også sanne i kraft av hva vi mener med termene, men setningen kan uttrykke det samme uten å være lik. Her er et eksempel.

(2) Ingen ungarer er gifte menn.

Denne setningen er analytisk sann, men ikke logisk sann. Den er sann i kraft av at med "ungkar" så mener vi ugift mann. Så en setning (2) som er analytisk ikke-logisk sann/usann skal kunne reduseres til en analytisk logisk sann/usann setning (1) ved å bytte ut synonymer for logiske termer.

Så har vi de syntetiske setningene. Disse sies å være sanne/usanne gjennom observasjoner. En slik setning kan være:

(3) Alle ungarer er fargeblinde.

Vi mener ikke "fargeblindhet" når vi sier "ungkar" og dermed er ikke setningen sann i seg selv. Vi må gjennom empiriske undersøkelser for å finne ut om den er sann. Så en syntetisk setning er en setning som må testes mot den virkelige verden.

Dogmet (i) uttrykker da at det finnes et skille mellom setninger som faller i kategorien analytiske, slik som (1) og (2), og setninger som faller i kategorien syntetiske, slik som (3).

Dogmet (ii) uttrykker en reduksjonisme. Reduksjonisme er å ta noe som er komplekst, å bryte det ned i enklere å enklere deler, slik at vi kan forstå noe på detaljnivå. Altså fra det komplekse til det enkle.

Man kan og uttrykke dogmet to slik:

En setning er meningsfull hvis og bare hvis man kan konstruere den med logiske termer og hvis den refererer direkte til observasjoner.

Man kan si at denne typen påstand grunner i en fundamentalistisk epistemologi. Man må prøve å finne den ene sannheten som er selvbegrunnet. Rene Descartes hadde et slikt prosjekt hvor han prøvde å finne noe som var sant uavhengig av alt annet. I sin søken kom han fram til den kjente frasen "jeg tenker derfor er jeg".

Disse dogmenes betydning for synet på erkjennelse, gitt at man anerkjenner dem som sanne, er nettopp betydningsfullt.

Hvis man forutsetter en reduksjonisme (dogmet(ii)) eller epistemologisk fundamentalisme vil man utelukke andre måter å se verden på, som for eksempel koherentisme. Det er dette synet Quine selv hevdet.

Hvis man forutsetter dogmet(i) sammen med dogmet(ii) får man en debatt om hvilke kategorier av setninger som er meningsfulle, de analytiske eller de syntetiske. Slik henger dogmene sammen.

På tiden artikkelen til Quine ble skrevet var logisk positivisme i vinden. De logiske positivistene hevdet at det var de syntetiske setningene som var meningsfulle fordi at det var de som ble verifisert gjennom erfaring. Problemet med dette var at de ikke anerkjente A Priori syntetiske sannheter. Det vil si at områder som modal logikk, etikk og metafysikk ble sett på som ikke-meningsfulle. De logiske positivistene var mest opptatt av de sannhetene som kom inn under A Posteriori syntetiske sannheter. Det vil si naturvitenskap.

Så å anerkjenne dogmene som sanne får konsekvenser i den forstand at vi får gjerne et bestemt syn om hva en meningsfull setning er, og at dogmene forutsetter en fundamentalisme, som gitt at vi godtar dem, ikke skaper grobunn for andre ideer. Dette er selvfølgelig meget betydningsfullt på hvordan/hva/hvorfor man erkjenner noe som helst.

Hva Quine synes er problematisk med dogmene.

Dogmet(i)

Quine hevder at et skillet mellom syntetiske og analytiske setninger ikke er redegjort for enda. Han sier ikke at dette skillet ikke eksisterer eksplisitt, men han sier at et slikt syn foreløpig ikke er epistemisk rettferdigjort.

Quine hevder at problemet ligger i de analytiske setningene. Mer presist så hevder han at problemet ligger i synonymene og ordet "analytisk".

Språket er nemlig alltid i forandring. I løpet av et halvt århundre kan nemlig betydningen av et ord byttes med en annen betydning. Noen vil for eksempel hevde at ordet "ungkar" ikke er lik i mening som "Ugift mann", men at ordet ungar uttrykker en slags livsstil. Da kan man i teorien være både ungar å gift. Quine mener at språket er for uberegnelig og tvetydig til å noensinne hevde at to ord er synonyme. Han poengterer at meningen med ord bare er bestemt av en lexograph som gjennom observasjoner har undersøkt hva vi mener når vi uttrykker et ord, men at lexografen ikke representerer en objektiv standard hvor alle ord og ordenes betydning ligger grunnfast og uforanderlig. Altså virker det ikke som om relasjonen mellom ordets ekstensjon og intensjon er en objektiv sannhet. Det vil si at det ikke er en objektiv sannhet, ifølge Quine, at "ungkar" betyr "ugift mann".

Man må huske at problemet ligger ikke i de analytiske logiske setningene. De kan stå alene helt fint sånn som de er. Man må imidlertid redefinere "analytisk logisk sannhet". For Quine mener ikke man kan bytte ut synonymer for synonymer og være forsikret om at ordet ikke bytter mening. Med det så sier han også at man ikke kan redusere en analytisk ikke-logisk setning til en analytisk logisk.

Hovedproblemet ligger i ordet analytisk. Hvordan kan man definere det? Quine hevder at et hvert forsøk på å definere "analytisk" vil forutsette en forståelse av hva "analytisk" faktisk betyr. Noen har prøvd seg med påstanden at ordet "nødvendig" beskriver hva analytisk er. I så fall vil man kunne sette "nødvendigvis" foran en setning, og den vil være analytisk. Det kan uttrykkes slik:

Det er *nødvendigvis* slik at ingen ungar er gift.

Men her sier Quine at ved å bruke ordet "nødvendigvis" så forutsetter man en forståelse av hva analytisk er, og det blir sirkulært.

Quine refererer til Carnap's state-descriptions som hevder å løse analytisketsproblemet. State-descriptions er basert på Leibniz "mulige verdener". Poenget her er at du skal kunne sette inn atomære setninger inn i en sannhetstabell. Da kan du vise at "ungkar"="ugift mann" i alle mulige verdener. Quine hevder likevell at man og kan gjøre det motsatte. Han lurer og på hva det er med state-description som er klarere enn synonymitet.

State-description

State-Description	P	Q
1	S	S
2	S	U
3	U	S
4	U	U

Her er to påstander representert ved P og Q. Som vi ser har de lik sannhetsverdi i to av 4 mulige virkeligheter. Nemlig i state-description 1 og 4. Hvis du nå kan tenke deg at setningen

(4) John er gift

er representert ved P, så kan man tenke seg at ikke-P kunne stått som en tredje atomær setning og hatt motsatt sannhetsverdier av P. Quine hevder at det ikke holder for å oppnå synonymitet fordi at hvis setningene ikke er like kan de heller ikke bli representert ved samme atomære setning (P). Ifølge Quine kan setningen

(5) John er unngkar

være representert ved den atomære setning Q.

Det betyr at ifølge Carnaps state-description så kan man utlede en kontradiksjon fordi at det finnes mulige verdener hvor setning (4) og (5) har samme sannhetsverdi.

Da kan man faktisk si

(6) John er unngkar og gift

eller

(7) John er hverken unngkar eller gift

Dette er interessant fordi man antar at "unngkar" og "gift" er motsetninger, men så kan man ifølge state-descriptions ha begge deler. Hvordan kan man så vite at analytiske setninger som ikke er logiske er noe annerledes enn de syntetiske setningene. Hvis vi ikke kan vite sikkert at de analytiske ikke-logiske er sanne/ usanne i kraft av meningen med termene så er de jo heller ikke noe annerledes enn de syntetiske setningene, argumenterer Quine.

Dette er kritikken mot dogmet(1), at det finnes et klart skillet mellom analytiske og syntetiske setninger.

Dogmet(ii)

Reduksjonismen virker å være en mindre god måte å lette etter sannhet på. Quine mener det ikke gir mening å snakke om at vi må finne en sannhet som er begrunnet i seg selv, som er det fundamentalistiske synet. Man vil nemlig aldri finne dette stoppepunktet. Isteden argumenterer Quine for holisme/koherentisme.

Ta stilling til Quines holisme/koherentisme

Quine beskriver trosoppfatningene våre som et kraftfelt. Dette kraftfeltet har en kjerne. I denne kjernen så har du forskjellige påstander du holder for sanne. I ytterkanten av dette kraftfeltet finner du empiriske sannheter. Poenget med dette kraftfeltet er det at alt av trosoppfatninger henger sammen. Han trenger ikke å prøve å finne et stoppepunkt for kunnskapen sin fordi at alle trosoppfatningene er begrunnet med hverandre. Isteden for en model hvor en og en trosoppfatning begrunner den neste, så kan du ha et slags spindelsvev hvor alt henger sammen. Hvis det ytre kraftfeltet empirisk kunnskap opplever at noe er sant, men samtidig virker å

være selvmotsigende med noe i den indre kjernen i kraftfeltet, så nekter man ikke nødvendigvis for den nye kunnskapen, men man kan gjøre justeringer for å få erfaringene til å passe med det som er i kjernen. Fundamentalister vil hevde at et slikt system (spindelsvev) er sirkulært. Koherentistene mener det ikke nødvendigvis er så farlig. Min mening er at hvis koherentistene har rett i at det kan være sirkulært uten å være absurd, så er det det som er det mest fornuftige synet. Nå er ikke ting så svart/hvitt heller alltid, men foreløpig så ville undertegnede forsvart en koherentistisk epistemologi.
